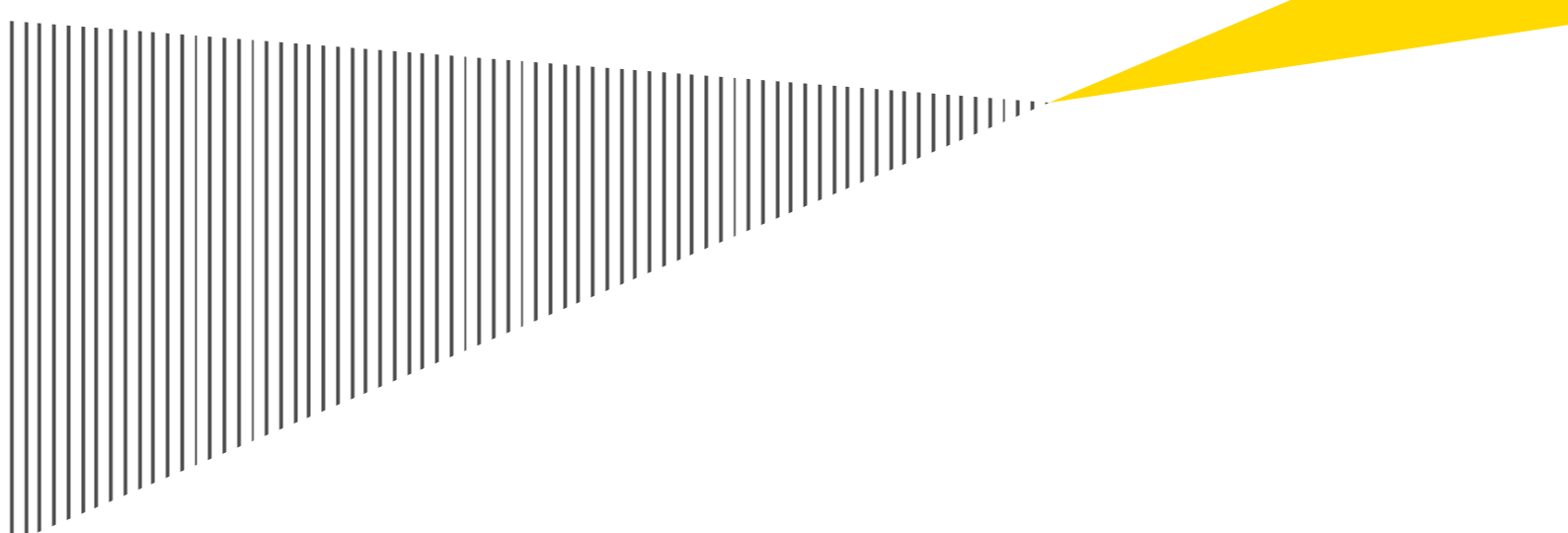

Eskilstuna kommun

Granskning av elevers och föräldrars
delaktighet och inflytande i förskolan och
grundskolan

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2. Syfte och avgränsning	4
1.3. Revisionsfrågor	4
1.4. Metod	4
1.5. Revisionskriterier.....	5
2. Nationell styrning	5
3. Styrning i Eskilstuna kommun	7
3.1. Direktiv.....	7
3.2. Uppföljning av mål och resultat.....	8
4. Hållbar skolutveckling	9
5. Inflytande över skolmiljön	9
5.1. Inflytande över skolmiljön i förskolan	9
5.2. Inflytande över skolmiljön i grundskolan	10
6. Inflytande över den pedagogiska verksamheten	12
6.1. Inflytande över den pedagogiska verksamheten i förskolan.....	12
6.2. Inflytande över den pedagogiska verksamheten i grundskolan.....	13
7. Jämställt inflytande.....	15
7.1. Jämställt inflytande i förskolan.....	15
7.2. Jämställt inflytande i grundskola.....	16
8. Föräldrainflytande	18
8.1. Föräldrainflytande i förskolan	18
8.2. Föräldrainflytande i grundskolan.....	19
9. Bedömning	20
9.1. Inflytande i skolmiljön	20
9.2. Inflytande över den pedagogiska verksamheten.....	21
9.3. Jämställt inflytande.....	22
9.4. Föräldrainflytande	23
9.5. Sammanfattande bedömning	23
Bilaga 1 – Organisation förskola och grundskola 2010.....	1

Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Eskilstuna kommun granskat barns, elevers och föräldrars delaktighet och inflytande i förskolan och grundskolan. Syftet med granskningen är att granska hur och i vilken omfattning barn, elever och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga och utöva inflytande i förskola och skola.

Granskningen avser barn och utbildningsnämnden och är inriktad på det övergripande arbetet samt det konkreta arbetet med elever och föräldrar i ett urval av förskole- och grundskoleområden. Granskningen omfattar inte särskolan eller familjedaghemmen.

Den sammanfattande bedömningen är att barn och utbildningsnämnden på många sätt och i stor omfattning ger barn, elever och föräldrar möjlighet att vara delaktiga och utöva inflytande i förskola och skola. Det finns tydlig styrning med flera mål som utgår från skollagen, läroplanen och kommunens strategiska mål. Det finns också en plan för uppföljning, främst genom brukarenkät, men även insamling av nyckeltal och analys av varje förskolas och skolas kvalitetsredovisning.

Inriktningen på granskningen har varit att bedöma möjligheter för inflytande över skolmiljö och pedagogik, samt om flickor och pojkar ges lika stora möjligheter till inflytande. Vidare har granskningen omfattat föräldrars möjlighet till delaktighet och inflytande. Förskolor och skolor som ingår i granskningen arbetar med alla områdena, om än i olika omfattning.

Måluppfyllelsen inom området bedöms av förvaltningen med hjälp av brukarenkäter. Förvaltningen följer barns och föräldrars upplevelse av delaktighet, dvs. genom frågor om hur pass delaktiga de känner sig. Resultatet i såväl förskola som grundskola är något försämrat år 2009 jämfört med 2008. Inflytande och delaktighet är de indikatorer som får bland de lägsta värdena i brukarenkäterna, (2,5 av 3 i förskolan och 3,71 av 5 i grundskolan). I kvalitetsredovisningen finns en jämförelse över en längre tid som visar att samma elevgrupp ger ett lägre betyg när de går i årskurs 8 än när de gick årskurs 2 och 5. Det kan vara så att äldre elever förstår mer om inflytande än de yngre, och de äldre är mer missnöjda när de ser vad de inte kan påverka.

Bedömningen är verksamheten inom för- och grundskolan främjar barnens och elevernas inflytande över skolmiljön. Nämnden säkerställer detta genom mål och uppföljning. Barnens och elevernas centrala roll i pedagogiken betonas. Formerna för elevinflytande är mer varierande och olika långt utvecklade i grundskolan än i förskolan.

Sedan 2008 görs en satsning på "Hållbar skolutveckling". Det handlar om att hitta en gemensam syn på utveckling av förskolan och skolan samt vad som är kvalitet i utveckling och lärande. Arbetet med elevinflytande i undervisningen varierar därtill mycket från pedagog till pedagog och från ämne till ämne, något som de intervjuade eleverna bekräftar. Det vanligast förekommande är att eleverna får välja redovisningsform.

Det finns långtgående mål om lika möjligheter till inflytande för flickor och pojkar. I granskningen har även framkommit skillnader i betyg mellan flickor och pojkar. Här kan uppföljningen förbättras.

Föräldrainflytande handlar mycket om att utveckla IT-stöd för kommunikation med hemmen. IT-systemet Dexter används för detta ändamål. Införandet av systemet har dock kantats av en rad problem, de intervjuade rektorerna och pedagogerna är missnöjda.

Inom ramen för granskningen har vi identifierat ett antal förbättringsområden. Barn- och utbildningsnämnden bör:

- ▶ ytterligare stärka skolornas arbete med elevdemokrati i form av elevråd och elevskyddsombud. Idag är dessa organ varierande livaktiga och kända på olika skolor.
- ▶ säkerställa att alla grundskolor arbetar på ett likvärdigt sätt med skriftliga omdömen.
- ▶ säkerställa att IT-systemet Dexter blir det stöd i verksamheten och i kontakt med föräldrar och elever som det är tänkt att vara.
- ▶ utveckla uppföljningen av flickors och pojkars möjlighet till delaktighet och inflytande samt vidta åtgärder för ökad jämställdhet.
- ▶ vidta åtgärder utifrån redovisade skillnader i betyg mellan flickor och pojkar.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Enligt läroplanerna för förskola och grundskola ska barn, elever och föräldrar ha inflytande över verksamheten. Det finns specifika mål för elevernas ansvar och inflytande. Delaktighet och inflytande är en viktig förutsättning för barnens och elevernas utveckling och lärande.

I skolplanen för Eskilstuna kommun 2008-2011 lyfts barns och elevers inflytande fram. Eget inflytande och ansvar ska löpa som en röd tråd i utvecklingen genom förskola och skola. Flera av kommunens förskolor och skolor har också formulerat specifika mål och arbetssätt för elevinflytande.

1.2. Syfte och avgränsning

Syftet med granskningen är att granska hur och i vilken omfattning elever och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga och utöva inflytande i förskola och skola. Granskningen avser barn och utbildningsnämnden och är inriktad på det övergripande arbetet samt det konkreta arbetet med elever och föräldrar i ett urval av förskole- och grundskoleområden. Granskningen omfattar inte särskolan eller familjedaghemmen.

1.3. Revisionsfrågor

Granskningen genomförs med utgångspunkt i följande revisionsfrågor:

- ▶ Hur främjas barnens/elevernas inflytande över skolmiljön?
- ▶ Hur främjas barnens och elevernas inflytande över den pedagogiska verksamheten (arbetsätt och innehåll) samt att detta ökar med stigande ålder?
- ▶ Hur verkar förskolorna och skolorna för att flickor och pojkar får lika stort inflytande?
- ▶ Hur främjas föräldrarnas inflytande i förskolan och skolan?

1.4. Metod

Granskningen baseras på intervjuer och dokumentstudier.

Från och med 1 januari 2010 är samtliga grundskolor organiserade i sju grundskoleområden. Förskolan är på samma sätt indelad i sju förskoleområden. Antalet enheter och rektorer varierar i varje område.¹ Grundskoleområde 5 och 7, och förskoleområde 7 har valts ut och inom varje område har intervjuer genomförts med rektor/förskolechef med ansvar för ledningsfrågor, en grupp av pedagoger (3-4 st.) samt inom grundskolorna en grupp av elever (4-5 st.). Intervjuerna med lärare och med elever inom grundskolan genomfördes på Stålfors-skolan och Tegelvikens skola. Sammanlagt har åtta intervjuer genomförts i verksamheten.

Vägledande för urvalet har varit att få fram en variation utifrån de åldrar verksamheterna arbetar med, i vilka geografiska områden de bedrivs. Bland de granskade skolorna finns också de som har föräldrastyrelser/råd.

Intervjuer har vidare genomförts med förvaltningschef samt med skolchef för förskolan och med skolchef för grundskolan.

---

¹ Se bilaga 1 för en beskrivning av förskolans och skolan organisation, med de olika enheterna.

Telefonintervjuer har även genomförts med tre föräldrarepresentanter från föräldrastyrelse/råd på Stålforssskolan och Tegelvikens skola.

Följande dokument utgör underlag för granskningen:

- ▶ Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsplan 2010
- ▶ Kvalitetsredovisning 2009, Barn och utbildningsnämnden.
- ▶ Skolplan för Eskilstuna kommun 2008-2011

Förvaltningschef, förskolechef, grundskolechef samt intervjuade rektorer fått möjlighet att faktagranska rapportutkastet.

1.5. Revisionskriterier

Revisionskriterierna utgör grunden för granskningens bedömningar. I följande dokument behandlas elevinflytande varför de bildar utgångspunkt för bedömningar av statusen på elevinflytandet i Eskilstuna kommun.

- ▶ Barnkonventionen
- ▶ Skollagen
- ▶ Arbetsmiljöförordningen
- ▶ Grundskoleförordningen
- ▶ Läroplanen för förskolan samt Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet
- ▶ Eskilstuna kommuns skolplan 2008-2011

2. Nationell styrning

Barnkonventionen

I FN:s konvention om barns mänskliga rättigheter framgår att alla människor under 18 år har lika värde och rättigheter. En central del i konventionen är att barnets bästa alltid ska beaktas. Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Kommuner och därmed skolor har åtagit sig att omsätta konventionen i praktik.

Skollagen

Verksamheten i skolan ska enligt skollagen utformas med grundläggande demokratiska värderingar (1 kap 2 §). Enligt lagen ska eleverna ha inflytande över hur utbildningen utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande ska anpassas efter ålder och mognad (4k ap 2 §)

Arbetsmiljöförordningen

Förordningen stipulerar att elever ska likställas med arbetstagare när det handlar om arbetsmiljö. De ska kunna påverka utformningen av sin egen arbetssituation samt delta i förändrings- och utvecklingsarbete. Ett elevskyddsombud som för elevernas talan i arbetsmiljöfrågor ska väljas demokratiskt i varje årskurs (fr.o.m. åk.7). Ombudet ska bland annat ges möjlighet att framföra sina synpunkter till rektorn som har ansvar att informera eleverna om på vilket sätt de kan delta i arbetsmiljöfrågor samt utveckla elevernas kunskaper i området så att de på bästa sätt kan delta i arbetet

Grundskoleförordningen

I förordningen framgår att det i varje klass eller undervisningsgrupp ska ges tillfälle för elever att tillsammans med pedagogen behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. Vidare framgår att pedagogen fortlöpande ska informera eleven och vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin ska pedagogen, eleven och vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling. Vid utvecklingssamtalet ska pedagogen i en skriftlig individuell utvecklingsplan (IUP) inkludera:

- omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till målen i varje ämne som eleven får undervisning
- en sammanfattning om vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.

Överenskommelser mellan pedagogen, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett åtgärdsprogram.

Läroplan för förskola (Lpfö 98)

I förskolans läroplan framgår att verksamheten alltid ska planeras utifrån de behov och intressen som barnen på olika sätt ger uttryck för. Det är pedagogernas ansvar att hitta former för att så sker (Lpfö 98:2,3). Verksamheten ska bedrivas i demokratiska former och lägga grunden till växande ansvar och intresse hos barnen för att de på sikt aktivt skall delta i samhällslivet.

I pedagogik och lärande ska verksamheten utgå ifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter. Alla som arbetar i förskolan ska verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i verksamheten.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94):

Skolan ska bedrivas på demokratisk grund och vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan.

Pedagogen ska tillsammans med eleverna tolka de nationella kursplanerna och tillsammans planera och utvärdera undervisningen. För att eleverna ska kunna göra det måste de ges kunskap om läroplanens samt kursplanernas uppbyggnad och syfte, utbildningens innehåll och möjliga arbetsmetoder. Det åligger skolan att ge eleverna förutsättningar att utöva inflytande över sina studier. Inflytande och ansvar ska utvecklas efter mognad och ålder.

Det finns mål att sträva mot (strävansmål), där varje elev ska ta ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö, successivt utöva ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan och ha kunskap om demokratins principer samt utveckla sin förmåga att arbeta i demokratiska former. Inflytandet ska öka med stigande ålder och mognad. Skolan ska verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen.

3. Styrning i Eskilstuna kommun

3.1. Direktiv

3.1.1. Skolplan 2008-2011

Skolplanen styr hur kommunens förskolor och skolor ska utvecklas. Målen i planen är kopplade till läroplanerna och till fullmäktiges strategiska mål. Skolplanen 2008-2011 innehåller sex mål. För varje mål anges "politiska utgångspunkter". Följande mål berör barns/elevs och föräldrars delaktighet och inflytande:

Skolplansmål 1: *Alla i förskolan och skolan vistas i en trygg och säker miljö, som främjar hälsa och lärande.* Detta knyter an till fullmäktiges strategiska mål om ett tryggt och säkert Eskilstuna.

Politiska utgångspunkter i sammanfattning: Barn och elever i Eskilstuna ska erbjudas trygg, stimulerande och lärande uppväxt i förskola och skola. Tolerans och medkänsla, eget inflytande och ansvar ska löpa som en röd tråd i utvecklingen.

Skolplansmål 4: *Förskolor och skolor bedriver ett aktivt jämställdhets- och mångfaldsarbete.* Detta knyter an till fullmäktiges mål om ett jämställt Eskilstuna och "berikande mångfald". Politiska utgångspunkter i sammanfattning: Jämställdhet mellan könen är en del av mångfalden som handlar om lika rättigheter ifråga om utvecklingsmöjligheter. Flickor och pojkar ska ges samma förutsättningar att utvecklas i förskolan och tillgodogöra sig de kunskaper som skolan skapar och förmedlar.

Skolplansmål 5: *Varje barn, elev och förälder har inflytande.* Detta knyter an till fullmäktiges strategiska mål "Invånarna tar aktivt ansvar", "Bra service och gott bemötande", och "Bra förskola och goda resultat i skolan".

Politiska utgångspunkter i sammanfattning: Alla barn och elever ska kunna påverka och ta ansvar för sin egen arbetssituation och sitt eget lärande. Strävan ska vara att få fler barn och elever, samt deras föräldrar, att delta i diskussioner och beslut. Elev- och föräldraråden är särskilt viktiga i detta sammanhang.

Kontakterna mellan förskola/skola och föräldrar ska bli fler och underlättas med hjälp av ett väl utvecklat IT-stöd. Varje pedagog använder webben och IT i sitt pedagogiska arbete och för kommunikation om skolans mål med elever, föräldrar och omvärld. Förskolans och skolans resultat ska redovisas och analyseras i dialog med såväl barn och elever som deras föräldrar.

3.1.2. Jämställdhetsmål

Som framkommit så innehåller alla styrande lagar och förordningar bestämmelser om jämställda villkor för flickor och pojkar. Det handlar om att ge flickor och pojkar samma möjligheter till inflytande och att bli sedda och kunna påverka.

Kommunen har övergripande mål för jämställdhet mellan kvinnor och män. Skolan och förskolan har ett speciellt ansvar att bidra till ett jämställt Eskilstuna. Jämställdhetsaspekten ska genomsyra all verksamhet.

3.1.3. Verksamhetsplan

Barn- och utbildningsförvaltningen har tagit fram en verksamhetsplan för 2010. Den har utgångspunkt i fullmäktiges strategiska mål och i skolplanens sex mål. Följande mål och åtgärden är förenade med barns/elevs och föräldrars delaktighet och inflytande:

1. *Delaktiga och engagerade invånare.* Åtagande 2010: Vid en självskattning med material från Skolverket om barns och elevs inflytande ska samtliga förskolor och grundskolor nå minst nivå 3 på en 6-gradig skala i samtliga aspekter vårterminen 2011.
2. *Goda livsvillkor.* Åtagande 2010: En samverkansmodell tas fram för pedagogiska insatser vid områdesbaserat arbete med ungdomsfrågor. Stärka friskfaktorer och förbättra skyddet för barn och unga genom att erbjuda föräldrautbildning och införa metoder som ökar ungdomars självkänsla. Kommunfullmäktiges mål: Ett jämställt Eskilstuna. Åtagande 2010: Pojkars meritvärde i grundskolan ska öka från 185 poäng vårterminen 2009 till minst 195 poäng vårterminen 2011.

3.2. Uppföljning av mål och resultat

Redovisning av resultat kopplat till målen i skolplanen och verksamhetsplanen sker främst i enheternas årliga kvalitetsredovisning. Dessa sammanställs på kommunnivå av förvaltningen och innehåller analys av resultatet. I skolplanen framgår hur måluppfyllelse ska mätas samt när målet anses uppfyllt. Uppföljning sker årligen, med brukarenkäter och i varje förskolas/skolas kvalitetsredovisning.

Skolplansmål 1: *Alla i förskolan och skolan vistas i en trygg och säker miljö, som främjar hälsa och lärande.* Målet är uppfyllt när:

1. Alla barn och elever känner sig trygga i förskolan/skolan
2. Antalet barn i förskolans grupper har minskat till i genomsnitt 17,5

Skolplansmål 4: *Förskolor och skolor bedriver ett aktivt jämställdhets- och mångfaldsarbete.* Målet är uppnått när:

1. Flickor och pojkars skolframgångar är likvärdiga mätt i kunskapsresultat
2. Personal och brukare anser att verksamheten kännetecknas av ett aktivt jämställdhets- och mångfaldsarbete.

Skolplansmål 5: *Varje barn, elev och förälder har inflytande.* Målet är uppfyllt när:

1. Barn, elever och föräldrar upplever sig ha tillgång till god information
2. Barn elever och föräldrar erbjuds möjligheter att utöva inflytande över förskolans/skolans verksamhet
3. Barn, elever och föräldrar tar ett aktivt ansvar för sitt inflytande
4. Barn och elever ska vara delaktiga i sitt lärande och vid utvärdering ge uttryck för detta.

3.2.1. Brukarenkät

I många av målen ovan hänvisas till en brukarenkät. Förvaltningen har fram till år 2009 genomfört en årlig enkät i förskola och skola. Från och med 2011 kommer den att genomföras vartannat år, därför genomfördes ingen enkät 2010.

Enkäten för förskolan besvaras av alla föräldrar med barn i förskolan och alla femåringar med föräldrars bistånd. En liknande enkät förmedlas till alla elever i skolåren åk 2, åk 5 samt åk 8 samt deras föräldrar. Enkäten genomförs i februari/mars och analyseras i maj/juni. Då finns tid för diskussion mellan skolläring, medarbetare, elever/barn och föräldrar. Analysen ska ligga till grund för nämndens verksamhetsplan kommande år. I avsnitt 5-8 redovisas resultatet från den senaste brukarenkäten (2009).

4. Hållbar skolutveckling

Eskilstuna kommun har sedan 2008 bedrivit ett arbete inom ramen för satsningen "Hållbar skolutveckling". Enligt förvaltningschefen handlar det om att hitta en gemensam syn på utveckling av förskolan, skolan och vad som är kvalitet i utveckling och lärande. På kommunens hemsida beskrivs de mest centrala komponenterna i satsningen:

- *Självvärdering* är både en metod och ett förhållningssätt där personalen i förskolorna kritiskt granskar sitt eget arbete för att utveckla pedagogik och arbetssätt.
- *Individuella utvecklingsplaner (IUP)* med skriftliga omdömen. Kommunen försöker finna ett gemensamt nysnätt på IUP och vad den ska innehålla.
- *Utvecklingssamtalen* blir allt viktigare, genom att man t.ex. arbetar med elevledda utvecklingssamtal.

Arbetet med hållbar skolutveckling bygger på "central samordning och lokal frihet". Det innebär att varje skola är fri att genomföra ett eget arbete för att formulera vad som är hållbar skolutveckling inom ramen för det som nämnden beslutat. Rektorererna leder processen på sina skolor. Rektorerernas externa stöd i arbetet sker via förvaltningen och av externa konsulter som processtödjare.

5. Inflytande över skolmiljön

5.1. Inflytande över skolmiljön i förskolan

5.1.1. Måluppfyllelse

Förvaltningen följer via brukarundersökningen barns och föräldrars upplevelse av delaktighet, dvs. genom frågor om hur pass delaktiga de känner sig. Frågan är ställd till femåringar och deras föräldrar som besvarat enkäten tillsammans. Trots att resultatet försämrades något 2009 anser förvaltningen att måluppfyllelsen är god.

	2007	2008	2009
Barnens upplevelse av delaktighet	2,55	2,56	2,50

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn och utbildningsnämnden (Skala 1-3)

5.1.2. Arbetssätt

5.1.2.1 Ett centralt synsätt

Med skolmiljön avses "lärandemiljö" i förskolan. Enligt skolchefen för förskolan utgår arbetet med barns inflytande över miljön helt från läroplanen. Hon bekräftar det som framgår i kvalitetsredovisningen 2009, att arbetet med barns inflytande har utvecklats från att vara "fokusering på möjlighet för barnen att välja aktiviteter, matplatser mm" till att handla om att samtidigt synliggöra demokratiska processer. Alla hemvister/avdelningar i det granskade förskoleområdet avsätter en personaldag per år till att arbeta med att förbättra lärandemiljön.

I kvalitetsredovisningen framgår att ett antal förskolor har arbetat med ute- och innemiljön för att öka tillgängligheten och valmöjligheterna för barnen. Barnen har tillsammans med pedagogerna reflekterat över vilka som leker var och över miljöns utformning. De intervjuade pedagogerna har arbetat för att skapa en miljö där material och leksaker placerats synligt för barnen på deras nivå så de själva kan välja vad de ska ägna sig åt.

Till stor del flyter frågan om barnens inflytande över skolmiljön in i frågan om barnens inflytande över den pedagogiska verksamheten eftersom miljön i förskolan är en central del i pedagogiken. Fler beskrivningar av barnens inflytande över pedagogiken framgår i nästa avsnitt.

5.2. Inflytande över skolmiljön i grundskolan

5.2.1. Måluppfyllelse

Inflytande och delaktighet är de indikatorer som får bland de lägsta värdena i brukarenkäterna i grundskolan. Resultatet i enkäten har sjunkit från 2008 till 2009. I kvalitetsredovisningen finns en jämförelse över en längre tid som visar att samma elevgrupp ger ett lägre betyg när de går i årskurs 8 än när de gick årskurs 2 och 5. Grundskolechefen och de intervjuade rektorerna menar att det kan vara så att äldre elever förstår mer om inflytande än de yngre, och de äldre är mer missnöjda när de ser vad de inte kan påverka.

	2007	2008	2009
Elevers nöjdhet med inflytande/delaktighet	3,76	3,75	3,71
– flickor	3,81	3,82	3,76
– pojkar	3,71	3,68	3,66
Elevers upplevelse av trygghet i skolan	4,43	4,42	4,39
– flickor	4,45	4,44	4,40
– pojkar	4,41	4,39	4,37

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn- och utbildningsnämnden. (Skala 1-5)

I en trygg miljö ökar elevernas incitament till att vara delaktiga och påverka. Siffrorna i tabellen ovan visar att eleverna är trygga men att siffrorna sjunkit något de senaste åren.

5.2.2. Arbetssätt

I grundskolan är elevinflytandet formellt organiserat via klassråd, elevråd, elevskyddsombud, kamratstödare och liknande. Många skolor har även andra demokratiska forum, som biblioteksråd och matråd.

5.2.2.1 Elevråd

Enligt kvalitetsredovisningen samt grundskolechefen har samtliga grundskolor ett elevråd. De granskade skolorna har elevråd som träffas ca 1 ggr per månad. Representanterna väljs från varje klass.

På Stålforssskolan finns 900 elever i årskurs 7-9. Varje klass väljer två elevrådsrepresentanter, vilket blir ca 60 elever. De i sin tur väljer en elevrådsstyrelse som fungerar som det aktiva elevrådet. Övriga representanter har inga möten men ska förmedla budskap från styrelsen till sina klasser. Vid angelägna frågor närvarar en eller flera representanter från styrelsen och föredrar sitt ärende vid möten med skolans ledningsgrupp. Elevrådet driver elevcafé på skolan. De intervjuade eleverna på Stålforssskolan uppger att elevrådet är välfungerande men att det bör vara mer synligt vad elevrådet åstadkommer.

På Tegelvikens skola finns drygt 400 elever i årskurs F-9. Skolan har två elevråd, det "lilla" för elever i årskurs F-5 och det "stora" för årskurs 6-9. Varje klass väljer en representant som ingår i elevrådet. Det lilla elevrådet driver ofta frågor om rastaktiviteter, skolgårdens utformning, matbespisning och liknande. Det stora elevrådet tar upp liknande frågor men har också drivit några frågor mer "på djupet". Ett exempel är att det stora elevrådet det senaste året

varit engagerat i frågan om vad som kan serveras i skolans café. Kommunen har antagit en central policy om att livsmedel som innehåller mycket socker inte får serveras i skolorna. Det har i elevrådet kommit att kallas "Pucko-frågan", efter en känd chokladdryck, och har föranlett att eleverna skrivit brev till förvaltningschefen och planerar ett möte med nämndens ordförande och förvaltningschef.

Båda skolornas elevråd förfogar över en mindre summa pengar som de kan använda till inköp som de själva planerar.

Oftast har en eller flera pedagoger ansvar för att sköta elevrådets administration, som bokning av lokal, distribution av protokoll osv. Lärare och skolläda på båda skolorna ser det som sitt ansvar att ta del av anteckningar från elevrådets möten.

Grundskolechefen har genomfört träffar med representanter från olika skolors elevråd och fört samtal med dem om deras upplevelse av skolan. Grundskolechefen uppger att fokus på de flesta grundskolor de senaste åren har varit på att utveckla elevens personliga inflytande över undervisningen snarare än det representativa inflytandet på skolan. Därför kan det finnas elevråd som inte är så vitala.

5.2.2.2 Elevskyddsombud

Förvaltningen anordnar varje år en två dagars utbildning för elevskyddsombud. De väljs i av eleverna. Elevskyddsombuden närvarar då huvudskyddsombudet vid skolan går skyddsron och kan även göra egna inspektioner.

De intervjuade eleverna känner till funktionen har liten kännedom om vilka elever som är elevskyddsombud.

5.2.2.3 Andra sätt för eleverna att ha inflytande över skolmiljön

Alla klasser har klassråd eller mentorstid i enlighet med grundskoleförordningen. Det innebär att de avsätter ca en timme i veckan till att diskutera gemensamma frågor som finns utanför de olika ämnena. På klassrådet kan elever lyfta ämnen som ska tas upp i elevrådet. De intervjuade eleverna uppger att klassrådet för dem är en bättre funktion än elevrådet, eftersom de kan ta upp frågor direkt med sin lärare som sedan kan lyfta det med berörd part.

Utöver elevrådet har många skolor andra demokratiska organ för eleverna som biblioteksråd, miljöråd och matråd. De intervjuade eleverna är generellt nöjda med de olika råden och de efterfrågar mer möten. De uppger att många frågor inte kan drivas av elever eftersom det gäller "sådant som kostar pengar".

Förvaltningschefen betonar i intervjun att de formella instanserna för inflytande är viktiga, men att det är i den informella vardagen som skolan kan uppmuntra eleverna att utöva inflytande över sin miljö. Förvaltningschefen framhåller arbetet med hållbar skolutveckling, som har ett synsätt där eleven är i centrum.

6. Inflytande över den pedagogiska verksamheten

6.1. Inflytande över den pedagogiska verksamheten i förskolan

6.1.1. Måluppfyllelse

För att mäta måluppfyllelse används till stor del förskolornas egna kvalitetsredovisningar. I dem finns exempel på pedagogik som syftar till att synliggöra barnet och dess önsknings. I övrigt finns det nyckeltal som är viktiga, såsom barngruppernas storlek, andelen behöriga pedagoger, samt antal barn per personal. Enligt förvaltningens kvalitetsredovisning höjer dessa variabler generellt kvaliteten på pedagogiken.

	2007	2008	2009 (prel. uppgift)
Genomsnittligt antal barn per avdelning	17,8	17,8	17,9
Barn per årsarbetare,	5,4	5,4	5,6
Andel årsarbetare med pedagogisk utbildning	59	60	62,6
Barnens upplevelse av hur roligt det är i förskolan (skala 1-3)	2,74	2,76	2,74
Föräldrars omdöme om hur förskolan stimulerar till lek och lärande	4,36	4,38	4,39
– föräldrar till flickor	4,39	4,38	4,43
– föräldrar till pojkar	4,33	4,35	4,35

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn och utbildningsnämnden

När inget annat anges är skalan i svaren 1-5. Resultatet ovan visar att föräldrar är nöjda med förskolan och hur den stimulerar till barnets lek och lärande.

6.1.2. Arbetssätt

Enligt den intervjuade förskolechefen är förskolan friare att arbeta med barnens inflytande och pröva olika saker eftersom de inte är styrda av kursplaner och "uppnåendemål" utan enbart har "strävansmål" att sikta mot. Stora barngrupper är det största hindret för barns inflytande i förskolan.

Enligt kvalitetsredovisningen arbetar förskolorna bland annat med aktiviteter som ska stimulera barnens förståelse för demokratiska värderingar. Vid några tillfällen per år möts de 25 rektorerna inom förskolan. Enligt förskolechefen och rektorn används mötena på ett förtjänstfullt sätt till att sprida goda exempel och lära av varandra.

6.1.2.1 Dokumentation för att tydliggöra inflytande

Pedagogerna i många förskolor fokuserar på att synliggöra för barnen att de haft inflytande genom dokumentation. Det kan handla om fotografier av barnen i olika situationer eller filmsekvenser. Barnen kan också själva fotografera. Barnen får gemensamt diskutera och utvärdera olika aktiviteter de valt och ge förslag på förbättring då de går igenom dokumentationen tillsammans med pedagogerna. Ett vanligt arbetssätt är "portfolio", vilket innebär att pedagogerna under dagen samlar in information om vad barnet gjort och sparar det i en pärm eller liknande. Både barn och föräldrar kan titta i portfolion och se fotografier av barnet, teckningar som barnet skapat osv.

6.1.2.2 Självvärdering

Alla förskolor arbetar med självvärdering enligt BRUK² för att följa upp hur de arbetar med barns inflytande i pedagogiken. Det görs genom att personalen observerar varandra, dokumenterar och reflekterar gemensamt.

Självvärderingen har enligt de intervjuade pedagogerna lett till ett ökat lärande och till ett förhållningssätt där ständig utveckling och processen blir ett syfte i sig. Självvärderingen är ett stöd för att tolka läroplanen och andra styrdokument. Det är enligt pedagogerna viktigt med gemensam reflektionstid för att kvaliteten ska upprätthållas och utvecklas.

Den intervjuade förskolechefens förskoleområde har tagit fram en "utvecklingsklocka" över årets utvecklingsarbete. I den, som visar årets alla månader, finns tid för observationer, självvärdering och kvalitetsredovisning inlagt.

Förvaltningen styr vilket område förskolorna ska fokusera på i självvärderingen. År 2010 handlar det om barnens möjlighet att vara delaktiga och påverka. De intervjuade pedagogerna menar att det är tråkigt att inte få välja vilket område de ska observera.

6.2. Inflytande över den pedagogiska verksamheten i grundskolan

6.2.1. Måluppfyllelse

I brukarenkäten finns frågor om elevernas upplevelse av det egna inflytandet över skolarbetet. Elevernas bedömning över delaktighet varierar mellan skolorna, men resultatet för åk 8 2009 (snitt 3,28) är lägre jämfört med 2008 (snitt 4,32). Årskurserna 2 och 5 har likvärdiga resultat 2009 jämfört med 2008.

Resultaten från skolenkäterna visar att eleverna är mer nöjda med utvecklingssamtalet.

	2007	2008	2009
Elevernas nöjdhet med utvecklingssamtalet	4,45	4,37	4,31
– flickor	4,45	4,46	4,39
– pojkar	4,46	4,28	4,26
Elevernas omdöme om möjligheterna att få lära på olika sätt	4,33	4,32	4,29
– flickor	4,35	4,39	4,31
– pojkar	4,31	4,25	4,26

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn och utbildningsnämnden (Skala 1-5)

I förvaltningens analys i kvalitetsredovisningen framgår att många skolor redovisar svårigheter att hitta former för elevinflytande över pedagogiken. Vidare framgår att resultatet kan vara en antydning om att skolorna behöver arbeta mer fokuserat med dialogen med eleverna.

6.2.2. Arbetssätt

6.2.2.1 Inflytande i undervisningen

Grundskolechefen uppger att inflytande ingår i förändringsarbete med hållbar skolutveckling som pågått de senaste tre åren. Det handlar i grunden om att förändra hur skolan och läraren ser på eleven och det som händer i klassrummet. Arbetet med hur inflytandet i undervis-

² En modell för självskattning framtagen av Skolverket

ningen bör fungera är enligt grundskolechefen fortfarande i första etappen. Just nu arbetar externa konsulter med rektorer i varje grundskoleområde. De problematiserar frågan om elevinflytande i undervisningen utifrån varje skolas förutsättningar och behandlar detta på arbetslagsmöten.

Enligt förvaltningschefen är det för inflytandet viktigt vad som händer i mötet mellan pedagog och elev. Förvaltningschefen och grundskolchefen arbetar mycket med rektorerna för att öka rektors fokus på mötet mellan lärare och elev i lärandet och målet är att utveckla rektorernas pedagogiska ledarskap. Det finns en ambition att systematisera arbetet med elevinflytande i klassrummet, genom att införa exempelvis klassrumsobservationer. Detta arbete har precis börjat.

Enligt de intervjuade lärarna varierar förekomsten av elevinflytande i undervisningssituationen mellan olika klasser och olika pedagoger. Det är vanligt att låta elever välja redovisningsform. Några lärare uppger att de även kan låta elever få välja innehåll inom ett ämne i den mån det tillåts av kursplanen. Inflytandet måste öka med elevens mognad, vilket kan vara svårt då barnen i en klass mognar olika snabbt.

Rektorerna uppger att elevinflytande i undervisningen är prioriterat och ett ämne de tar upp på medarbetarsamtal. De menar att det finns en ökande medvetenhet bland lärarna.

De intervjuade eleverna uppger att de ofta får möjlighet att välja redovisningsform och även ibland innehåll. De anser att det varierar mycket mellan olika ämnen. De får alltid ta del av kursmålen och erbjuds att diskutera innehållet i dem, vilket de uppskattar.

6.2.2.2 Individuell utvecklingsplan - IUP

Det senaste året har skolorna i Eskilstuna enligt kvalitetsredovisningen infört ett strukturerat sätt att arbeta med elevernas individuella utvecklingsplaner som innehåller skriftliga omdömen. Planerna ska beskriva elevens utveckling i olika ämnen och vara ett underlag för bland annat utvecklingssamtal. I IT-systemet Dexter finns en mall för planerna som ska fyllas i.

Arbetet med IUP är en del i arbetet med "hållbar skolutveckling". Tegelvikens skola har inom ramen för hållbar skolutveckling startat en skolutvecklingsgrupp, kallad "IUP-gruppen". De senaste åren har gruppen, som består av ett tiotal lärare, arbetat med stöd av de externa konsulter kommunen tagit in för att formulera syftet och innehållet i den individuella utvecklingsplanen. Enligt de intervjuade lärare som deltar i gruppen är arbetet långsiktigt med ett tidsperspektiv på 3-4 år.

Lärarna på Stålforskskolan uppger att de ofta inte har tid på arbetslagsmötena att prata om pedagogik på ett systematiskt sätt, även om det pågår en kontinuerlig diskussion om exempelvis de skriftliga omdömena och den individuella utvecklingsplanen.

De intervjuade eleverna anser att de alltid får möjlighet att reflektera över kursmål och hur de ska lägga upp sitt lärande för att nå önskat resultat.

6.2.2.3 Utvecklingssamtal

Flera grundskolor har det senaste året arbetat med elevledda utvecklingssamtal. De intervjuade lärarna är alla nyfikna på metoden och de som använt den är positiva. Yngre elever kan få förbereda en del av samtalet och exempelvis berätta om en avskild uppgift. Avsikten är att eleven ska koppla sin prestation till målen. Äldre elever kan hålla i ett helt samtal. Enligt de

intervjuade lärarna verkar de elevledda utvecklingssamtalen leda till att eleverna får bättre inblick i sitt eget lärande.

Några av de äldre intervjuade eleverna har erfarenhet av att leda delar av utvecklingssamtalen, vilket de anser är en positiv erfarenhet som ökar deras insyn i den egna utvecklingen.

6.2.2.4 IT-stöd

I grundskolans mål lyfts IT-stöd som en del i verksamhetsutvecklingen. Kommunen införde hösten 2008 systemet Dexter, som ska fungera som en plats för dokumentation. I Dexter finns en mall för IUP och läraren kan även rapportera elevens frånvaro. Mallen för IUP innehöll först nio frågor som läraren skulle besvara. De intervjuade rektorerna och lärarna uppger att frågorna var mycket omfattande och att det tog lång tid att dokumentera inför alla utvecklingssamtal. Nu har förvaltningen preciserat att endast tre av frågorna behöver besvaras.

Grundskolechefen uppger att många lärare och skolor har uttryckt sitt missnöje över Dexter. Trots upprepade utbildningsinsatser verkar det variera med användningen ute på skolorna. Lärarna på de granskade skolorna har övergått till att använda word-dokument. Till viss del handlar det om en ovana att använda datorer. Förvaltningen insåg också ganska snabbt att det fanns för få datorer på skolorna för att dokumentationen skulle fungera smidigt. De flesta lärare har inte en egen dator och kunde behöva vänta på sin tur innan de kunde arbeta i systemet, vilket skapade frustration. Förvaltningen har under 2010 köpt in 200 datorer och planerar att köpa in fler.

De intervjuade rektorerna och lärarna är inte nöjda med Dexter, som de menar är trögt att använda, gammalmodigt och inte användarvänligt. Missnöjet handlar främst om att systemet är tekniskt omodernt och svårt att arbeta i. De är inte heller nöjda med utformningen av frågorna i Dexter kring IUP. Lärarna på Tegelvikens skola menar att de måste få utrymme för en mer individuell anpassning kring varje elev och dennes utvecklingsplan. När planen ska skrivas efter en mall går mycket förlorat. Alla intervjuade lärare lyfter också problematiken med databrist. På Tegelvikens skola lottade man ut sju datorer för någon månad sedan vilket lärarna menar sänder konstiga signaler till dem som inte får datorer.

7. Jämställt inflytande

7.1. Jämställt inflytande i förskolan

7.1.1. Måluppfyllelse

Av kvalitetsredovisningen framgår att måluppfyllelsen inom detta område i förskolan är god. Variablerna nedan används för att följa måluppfyllelsen.

	2007	2008	2009
Föräldrars upplevelse av hur tryggt barnet är i skolan	4,36	4,40	4,37
– föräldrar till flickor	4,38	4,42	4,40
– föräldrar till pojkar	4,33	4,39	4,34
Föräldrars omdöme om hur förskolan arbetar med värdegrunden	4,21	4,25	4,31
– föräldrar till flickor	4,25	4,28	4,33
– föräldrar till pojkar	4,18	4,24	4,29

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn- och utbildningsnämnden. (Skala 1-5)

I tabellen syns att föräldrar till flickor är mer nöjda, vilket inte kommenteras i kvalitetsredovisningen.

7.1.2. Arbetssätt

Skolchefen för förskolan uppger att jämställdhets- och genusfrågor länge varit i fokus i förskolan. Förskolorna använder sig gärna av material och aktiviteter som stimulerar till samtal om genus och mångfaldsfrågor. Genom arbetet med självvärdering har flera skolor kartlagt bland annat hur flickor och pojkar leker och om pedagogerna kommunicerar med dem på samma sätt. Utifrån lärdomar som dragits har förskolorna sedan gjort förändringar i miljön, som t.ex. att döpa om "dockhörnan" till "fantasihörnan" eller att sortera Lego efter färg för att locka fler flickor. De intervjuade pedagogerna menar att den typen av förändringar ofta får effekt att stereotypa könsmonster bryts, åtminstone för ett tag.

I kvalitetsredovisningen framgår att en del förskolor har utbildat så kallade "genuspiloter" som ska hålla sig uppdaterade på aktuell forskning om genus och förmedla detta till sina medarbetare. Enligt förskolechefen och rektorn är det allt vanligare att förskolorna söker sig till kvalitativa kompetenshöjande aktiviteter, såsom utbildningar och föreläsningar. Alla förskolor har också arbetat med "Teateräventyr" där dramapedagoger får barnen att gestalta nya roller.

De intervjuade pedagogerna och förskolechefen lyfter vikten av gemensam reflektionstid för att kontinuerligt arbeta med jämställdhet i förskolan. Pedagogerna menar att de som arbetar med barnen måste få möjlighet att vrida och vända på sina egna värderingar eftersom det till syvende och sist handlar om hur de bemöter barnen i vardagen.

7.2. Jämställt inflytande i grundskola

7.2.1. Måluppfyllelse

I kvalitetsredovisningen ingår jämställdhet under rubriken "god livsvillkor" kopplat till målet om att förskolor och skolor ska bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete.

	2007	2008	2009
Elevers nöjdhet med inflytande/delaktighet	3,76	3,75	3,71
– flickor	3,81	3,82	3,76
– pojkar	3,71	3,68	3,66
Elevers bedömning av om pojkar och flickor behandlas lika	-	-	3,82
– flickor	-	-	3,94
– pojkar	-	-	3,71

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn- och utbildningsnämnden. (Skala 1-5)

Elevernas nöjdhet med inflytande har sjunkit något över åren. Frågan har diskuterats mer på senare år, vilket kan ha gjort eleverna mer medvetna och därmed mer kritiska.

Enligt skoplanen och verksamhetsplanen handlar flickors och pojkars möjligheter till jämställt inflytande främst om möjligheten att tillgodogöra sig utbildningen på likvärdiga villkor. Enligt skoplanen mäts måluppfyllelsen delvis via meritvärden och skolresultat. Sådär redovisas det i kvalitetsredovisningen:

	2007	2008	2009
Andel med godkända betyg i kärnämnen	87	86	84
– flickor	89	87	86
– pojkar	85	84	83

Genomsnittligt meritvärde	196,1	200,0	193,8
– flickor	207,3	207,6	202,9
– pojkar	186,4	191,6	184,7
Andelen elever med godkända betyg i minst 16 ämnen	78,1	77,8	75,2
– flickor	80,9	78,5	77,5
– pojkar	75,8	77,0	72,9
Andel elever som når de nationella målen i skolår 5 (procent)	87	83	85
– flickor	88	85	86
– pojkar	86	82	84
Elevernas omdöme om grundskolan som helhet (skala 1-5)	4,06	4,01	3,97
– flickor	4,06	4,06	3,99
– pojkar	4,05	3,97	3,96

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn- och utbildningsnämnden

I tabellen framgår att flickor och pojkar genomgående har olika betyg och olika omdömen till flickornas fördel. Detta kommenteras i kvalitetsredovisningen med att "det inte är någon nämnvärd skillnad mellan flickor och pojkar och siffrorna har varit i stort sett desamma sedan 2004".

7.2.2. Arbetssätt

Grundskolan har enligt grundskolechefen bland annat riktat in sig på att ta fram könsuppdelad statistik, såväl över meritvärden som över variabler som delaktighet och trygghet. Det leder till nya insikter om verksamheten. Nästa steg är att vidta åtgärder för att se om man kan förändra skillnaderna mellan flickor och pojkar. Grundskolechefen uppger att det inte finns någon gemensam satsning med åtgärder för grundskolan, men att enskilda skolor arbetar med olika typer av åtgärder eller projekt.

De intervjuade lärarna uppger att "medvetandegörandet" om att flickor och pojkar kanske har olika utrymme är steg ett. De menar att de ofta försöker granska sig själva. Några berättar att de kan använda lärarstudenter för att observera hur de agerar mot pojkar och flickor.

Lärarna är medvetna om att de har ett tydligt mål och uppdrag från nämnden att arbeta med jämställdhet. Många av lärarna och även rektorerna ger uttryck för att det är svårt att veta hur de ska gå till väga. Vissa arbetslag har börjat närma sig frågan. En lärare berättade att hennes arbetslag årligen genomför ett "tal-projekt" i alla klasser i årskurs sju. Det innebär att varje elev får i uppdrag att under lektionerna bevaka en klasskamrat, vars identitet är hemlig för övriga elever. Under lektionerna ska eleverna föra noteringar över om och när deras "hemliga kompis" får ordet eller tar ordet av någon annan. Detta pågår i tre veckor och därefter får varje elev veta hur ofta de fått eller tagit ordet i klassrummet. Enligt den lärare som ansvarar för "tal-projektet" visar det att pojkar både tar och får ordet mycket oftare än flickor. Det visar också att det finns elever som varken tagit eller fått ordet i särskilt stor utsträckning. I den gruppen är flickor överrepresenterade. Enligt läraren har projektet lett till att eleverna blivit mer medvetna om hur de själva agerar i klassrummet.

De intervjuade eleverna uppger att de är nöjda med hur flickor och pojkar ges utrymme. De anser att skolorna har en god stämning och att alla blir respekterade, oavsett kön.

8. Föräldrainflytande

8.1. Föräldrainflytande i förskolan

8.1.1. Måluppfyllelse

Enligt kvalitetsredovisningen 2009 anser förvaltningen att måluppfyllelsen är god trots att resultatet påvisar en viss försämring från föregående år. Omfattningen av utvecklingssamtal har minskat från en gång per termin till en gång per år, vilket förvaltningen tror kan ha minskat föräldrarnas känsla av delaktighet.

	2007	2008	2009
Föräldrars upplevelse av sin egen delaktighet	3,70	3,77	3,75
– föräldrar till flickor	3,74	3,79	3,77
– föräldrar till pojkar	3,67	3,74	3,74

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn och utbildningsnämnden (Skala 1-5)

8.1.2. Arbetssätt

8.1.2.1 Föräldraråd

Många förskoleområden har föräldraråd med föräldrarepresentanter från olika förskolor i området. Styrelsen är rådgivande till rektorerna i området. Föräldrarepresentanterna väljs på föräldramöten.

8.1.2.2 Information till föräldrar

Enligt skolchef för förskolan och förskolechefen som intervjuats handlar föräldrarnas inflytande i förskolan ofta om att hemmen ska få kontinuerlig och kvalitativ information. Välinformerade föräldrar engagerar sig mer. Många förskolor har tagit fram mer än en kanal för information, de vanligaste är hemsida, informationsmöten och informationsblad.

Många förskolor arbetar med "medveten informationsgivning". Det innebär att personalen försöker stödja och inspirera föräldrarna till engagemang i exempelvis föräldraråd. Den intervjuade personalen berättar att de också arbetat med medveten återkoppling till läroplanen i föräldramöten och genomgång av barnens portfolio, som sker dagligen. De uppger att föräldrarna blivit mer intresserade när de sett att olika aktiviteter kan kopplas till målen.

Från brukarundersökningar vet förskolan att det forum som föräldrarna prioriterar är utvecklingssamtalet. Där är det allt vanligare att utgå från portfolion och återkoppla till läroplanen.

De intervjuade pedagogerna uppger att det ibland kan vara problematiskt att kommunicera med hemmen där föräldrarna inte talar svenska. Många föräldrar som inte varit i Sverige så länge är också ovana vid den svenska förskolan. I kvalitetsredovisningen från 2009 framgår att vart fjärde barn och elev i kommunens förskolor och skolor har en annan etnisk bakgrund än den svenska och närmare sjuttio olika språk finns representerade bland dessa barn och deras föräldrar. Det ökade antalet barn med annat modersmål än svenska har lett till att fler förskolor måste ta in tolkar till föräldramöten och i kommunikation med hemmen.

8.1.2.3 Föräldraaktiv inskolning

Enligt många av de intervjuade är inskolningen en viktig första kontakt med hemmen. Ett mindre antal förskolor har under senaste året arbetat med en ny form av inskolning som involverar föräldrarna mer än den traditionella. Den innebär i korthet att föräldrarna är med barnet i förskolan hela dagen några dagar i sträck, och att barnet och föräldern deltar i alla aktiviteter tillsammans. Den här typen av inskolning leder, enligt pedagogerna som har erfarenhet, till att föräldrarna blir mer delaktiga och får större insyn och förståelse, vilket gör att de upplever större reellt inflytande.

I kommunen finns en "Mångkulturell enhet" som kan erbjuda inskolningsstöd på olika språk. Förskolan anser att detta är av yttersta vikt för en kvalitativ inskolning.

8.2. Föräldrainflytande i grundskolan

8.2.1. Måluppfyllelse

I förvaltningens kvalitetsredovisning framhålls att utgångspunkten är att kontakterna mellan skola och föräldrar ska bli fler och underlättas av ett utvecklat IT-stöd. IT-stödet förväntas dels stödja skolans interna arbete, dels stödja kommunikationen mellan skolan, elever och föräldrar. Systemet Dexter är tänkt att användas av pedagoger, elever och föräldrar. Hittills har kommunen endast aktiverat ingången för lärarna och arbetet med implementering av systemet har som tidigare konstaterats kantats av en rad svårigheter. I kvalitetsredovisningen från 2009 framgår att "trots en god vilja beskriver många grundskolor att de upplever tidsbrist för dokumentation digitalt och avsaknad av dator till lärarna". Utöver detta följs målet inte upp.

Brukarenkäten besvarades 2009 av 1 990 st. föräldrar i grundskolan, vilket ger en svarsfrekvens på 63 procent. Resultatet från föräldraenkäten 2009 vad gäller utvecklingssamtalet får det högsta omdömet och är likvärdigt med resultatet 2008. De skriftliga omdömena i IUP har också enligt kvalitetsredovisningen bemötts positivt av föräldrar.

	2007	2008	2009
Föräldrars omdöme om sin egen möjlighet till delaktighet	3,84	3,80	3,88
– föräldrar till flickor	3,86	3,82	3,89
– föräldrar till pojkar	3,81	3,77	3,87
Föräldrars nöjdhet med utvecklingssamtalet	4,35	4,32	4,37
– föräldrar till flickor	4,36	4,36	4,38
– föräldrar till pojkar	4,35	4,28	4,36

Källa: Kvalitetsredovisning 2009, Barn och utbildningsnämnden (Skala 1-5)

8.2.2. Arbetssätt

8.2.2.1 Föräldrastyrelse/råd

Några av grundskolorna har en föräldrastyrelse. Andra har ofta föräldrarepresentation i skol- eller föräldraråd. Förvaltningschefen och rektorerna uppger att det finns ett fåtal mycket aktiva föräldrastyrelser/råd, men att det ofta är svårt att få intresserade föräldrar att engagera sig. Samtidigt reagerar många föräldrar om de inte tillfrågats inför större förändringar.

Föräldrastyrelserna och råden tar upp frågor som berör bland annat schemaläggning, skolmat och ombyggnationer. Även frågor om trafiksäkerhet kring skolområdet förekommer. De fungerar som ett rådgivande organ för skolledningen.

De intervjuade lärarna berättar att det kan vara svårt för den engagerade föräldern att representera hela klassen och veta vad övriga föräldrar anser i olika frågor. Föräldrar är inte alltid överens, vilket kan märkas på föräldramöten där några vill ha mer läxor och andra inga alls osv. Föräldrar är ingen homogen grupp.

De intervjuade föräldrarna uppger att det varierar över tid hur engagerade föräldrarna som kollektiv är. Det finns olika traditioner på olika skolor. En av de intervjuade föräldrarna har barn på tre olika skolor i Eskilstuna och kan konstatera att variationen i engagemang är stor. Några lärare anser att föräldrar idag är mer aktiva än för tio år sedan. De förväntas göra fler val idag, såsom val av skola och av ibland av profil inom skolan.

Föräldrarna är aktiva i frågor som rör alkohol/narkotika, mobbning och arbetsmiljö. De intervjuade föräldrarna uppger att de också har bilden av att skolan har mer handlingsutrymme i dessa frågor än i frågor som rör ekonomi och verksamhet, som upplevs "toppstyrda".

8.2.2.2 Föräldrarnas insyn i elevens skolutveckling

Som framgår i målen finns en tanke om att föräldrarna ska göras delaktiga i elevens skolutveckling, främst genom ett utvecklat IT-stöd.

Systemet Dexter har inte levt upp till förväntningarna. Lärarna är mycket missnöjda med systemet och kommunen har inte än öppnat upp ingången för föräldrar. Svårigheten handlar dels om vad som ska dokumenteras i Dexter, dvs. hur mycket och på "vilken nivå". Det andra problemet är att programmet upplevs som trögt och svårt att arbeta i. Lärarna på tegelvikens skola gav som exempel att de gärna arbetar med en portfolio där de sparar elevens skolarbeten, filmer osv. I Dexter finns ingen möjlighet att länka till eller ladda upp dokument, vilket de anser vara en brist.

9. Bedömning

9.1. Inflytande i skolmiljön

Kommunens mål är att alla i förskolan och skolan ska kunna vistas i en trygg och säker miljö som främjar hälsa och lärande. Strävan ska vara att få fler barn och elever att delta i diskussioner och beslut. I läroplanen för förskolan, i skollagen och i barnkonventionen framgår att barnets bästa alltid ska beaktas. I förskolan är detta en central tes. Verksamheten planeras utifrån de behov och intressen som barnen på olika sätt ger uttryck för. I förskoleområdet som granskats avsätts tid för personalen att reflektera kring lärandemiljön för att utveckla den. Det finns exempel på aktiviteter och förhållningssätt som visar att verksamheten planeras efter barnen och att barnens åsikter tillmäts betydelse i förhållande till deras ålder och mognad.

Bedömningen är att nämnden via mål och ett utvecklat uppföljningssystem skapat en förskolemiljö som är tillåtande, där personalen ges möjlighet att hitta former för att kontinuerligt anpassa skolmiljön efter barnens önskemål och behov.

I grundskolan finns krav på att alla elever ska kunna påverka utformningen av sin egen arbetssituation samt delta förändrings- och utvecklingsarbete. I kommunens mål lyfts elevrådet fram som särskilt viktiga för att alla elever ska delta i diskussioner och beslut. I Eskilstunas grundskolor finns såväl elevråd som andra typer av demokratiska råd samt elevskyddsombud. Dessa institutioner utgör tillsammans med klassrådet den elevdemokratiska kroppen inom grundskolan. Enligt de intervjuade eleverna fungerar elevdemokratien inom deras skolor

bra. När de vill påverka är det frågans art som avgör om de tar den via klassråd eller elevråd. Att båda dessa former finns ökar möjligheten för elever att föra fram sina synpunkter, vilket är positivt.

I de båda granskade grundskolorna förfogar elevråden över en summa pengar, vilket ökar deras upplevelse av att kunna skapa något eget och ta egna beslut.

De intervjuade eleverna känner alla till elevrådet, men vissa uppger att de önskar att rådet var mer synligt, och att det var lättare att ta del av vilka beslut som fattas av rådet. Trots detta är bedömningen att det inom grundskolan finns en miljö som främjar elevernas inflytande över skolmiljön. Detta säkerställs via nämnden genom mål och system för uppföljning.

9.2. Inflytande över den pedagogiska verksamheten

Kommunens mål är att alla barn och elever ska kunna påverka och ta ansvar för sin egen arbetssituation och sitt eget lärande.

I förskolans läroplan finns krav på att pedagogik och lärande ska verksamheten utgå ifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter. I förskolan åtskiljs inte det som avser inflytande över miljön och inflytande över pedagogiken, eftersom miljön är en central del i pedagogiken. I granskningen har framkommit många exempel på hur pedagogerna använder miljön och barnens sätt att agera i den som ett pedagogiskt instrument. Bland annat arbetar förskolorna med portfolio och annan dokumentation, som helt utgår från barnet. Personalens arbete med självvärdering upplevs som mycket givande av de pedagoger som intervjuats.

I förskolan mäts barnens inflytande via kvalitetsmått som barngruppernas storlek och antalet årsarbetare med pedagogisk utbildning, vilket är relevant. I mindre grupper blir varje barn mer synligt. Det är av vikt att nämnden bevakar utvecklingen av dessa kvalitetsmått så att barngrupperna på sikt inte blir för stora.

Bedömningen är att barn och utbildningsnämnden genom målformulering och en omfattande uppföljning skapat en miljö där pedagogiken utgår från barnet.

För grundskolan finns i såväl skollagen, grundskoleförordningen som i läroplanen omfattande krav på elevers inflytande över sitt eget lärande. Omfattningen och utformningen ska anpassas efter ålder och mognad. I Eskilstuna ställs en fråga i brukarenkäten om möjligheten att få lära på olika sätt. Resultatet visar en liten försämring 2009 i jämförelse med tidigare år. Frågan har diskuterats mer på senare år, vilket kan ha gjort eleverna mer medvetna och därmed mer kritiska.

Inom ramen för satsningen för hållbar skolutveckling är elevinflytande ett av nämndens fokusområden. Externa konsulter har arbetat med skolor för att ta fram en gemensam syn på bland annat individuella utvecklingsplaner och elevinflytande i undervisningen. En de granskade av skolorna, Tegelvikens skola, har arbetat fokuserat med hållbar skolutveckling de senaste två åren. De intervjuade lärarna kunde ge många exempel på elevinflytande i undervisningen och kunde också resonera om sina svagheter på ett annat sätt än den lärargrupp som intervjuades på Stålforskskolan. Vårt intryck över lag är dock att arbetet med elevinflytande i undervisningen varierar mycket från pedagog till pedagog och från ämne till ämne, något som de intervjuade eleverna på båda skolor bekräftar. Det vanligast förekommande är att eleverna får välja redovisningsform.

Enligt läroplanen ska pedagogen tillsammans med eleverna tolka de nationella kursplanerna och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. De intervjuade elever-

na bekräftar att de alltid börjar en kurs med att titta på kursmålen och att diskutera hur de ska nå dit de vill. De uppger att detta skapar en överblick och underlättar deras lärande.

Det finns svårigheter i verksamheten att använda IT-systemet Dexter. Det ska fungera som ett stöd och en mall för de individuella utvecklingsplanerna. Många lärare saknar tillgång till en egen dator, vilket ytterligare försvårar dokumentationen.

Bedömningen är att arbetet med hållbar skolutveckling för med sig många positiva effekter för elevers inflytande i den pedagogiska verksamheten på lång sikt. Det är av vikt att alla grundskolor är lika delaktiga i arbetet, i synnerhet när det gäller utformningen av de individuella utvecklingsplanerna och de skriftliga omdömena. Alla elever i Eskilstuna har rätt att få omdöme av lika god kvalitet, oavsett vilken skola de går i. Det är även av vikt att nämnden säkerställer att IT-systemet Dexter blir det stöd i verksamheten som det är tänkt att vara.

9.3. Jämställt inflytande

Skola och förskola har ett speciellt ansvar för att bidra till ett jämställt Eskilstuna. Målet är att förskolor och skolor ska bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete. Flickor och pojkar ska ges samma förutsättningar att utvecklas i förskolan och tillgodogöra sig de kunskaper som skolan skapar och förmedlar. Alla styrande lagar och förordningar innehåller bestämmelser om jämställda villkor för flickor och pojkar.

Inom förskolan har en del enheter arbetat med olika typer av genusprojekt och det finns utbildade "genuspiloter". Många förskolor och förskolechefer satsar på kontinuerlig fortbildning inom området. Det handlar om att "medvetandegöra" personalen på hur de agerar med barnen. Det finns i dagsläget inga förvaltningsgemensamma satsningar på jämställdhet i förskolan.

I grundskolan är könsuppdelad statistik det mest konkreta som genomförts för att främja ett jämställt inflytande. De intervjuade rektorerna har sett i resultatet att flickor och pojkar har lite olika bedömningar om sin situation. Det är dock svårt att veta vad nästa steg är utifrån vetenskapen. I brukarenkäten finns en fråga om eleverna bedömer att flickor och pojkar behandlas lika, vilket en något större del av flickorna håller med om.

De intervjuade eleverna anser att de har lika stort inflytande oavsett kön. Lärarna är dock mer tveksamma, och menar att situationen i klassrummet ofta domineras av pojkar. Det har i granskningen framkommit exempel på ett projekt som genomförts och som visat detta.

I nämndens uppföljning är skillnader i meritvärde av vikt för att mäta om skolan ger lika möjligheter till flickor och pojkar. Resultatet från 2007-2009 visar att flickor genomgående har bättre betyg, något som inte föranlett särskilda åtgärder från nämnden. Även om detta är en trend som delas med majoriteten av grundskolorna i Sverige så är det viktigt att orsakerna analyseras. Om pojkar såväl ger lägre omdömen om skolan i fråga om trivsel och trygghet, har lägre meritvärden och samtidigt tar mer klassrumstid i anspråk så krävs åtgärder.

Bedömningen är att såväl förskolan som grundskolan ytterligare kan utveckla arbetet med att säkerställa att flickor och pojkar har ett lika stort inflytande i verksamheten. Med tanke på de långtgående målen bör nämnden utveckla uppföljningen och även vidta åtgärder om resultatet visar att så krävs.

9.4. Föräldrainflytande

Kommunens mål är att varje barn, elev och förälder har inflytande. Föräldraråden uppges vara särskilt viktiga i detta sammanhang. Strävan ska vara att få fler barn och elever, samt deras föräldrar, att delta i diskussioner och beslut.

Många förskolor och skolor har ett föräldraråd eller skolråd. De intervjuade föräldrar som är representanter i ett råd anser att det är en bra form för inflytande även om det ibland kan vara svårt att resresentera samtliga föräldrar.

Inom både förskola och skola är utvecklingssamtalen en viktig del i kontakten med föräldrar, vilket framkommer i brukarenkäten och samtalen med föräldrar och elever. Såväl föräldrar som elever är nöjda med utvecklingssamtalen.

Nämndens mål är att kontakterna mellan förskola/skola och föräldrar ska bli fler och underlättas med hjälp av ett väl utvecklat IT-stöd. Varje pedagog ska använda webben och IT i kommunikation om skolans mål med elever, föräldrar och omvärld. De intervjuade lärarna i grundskolan har dock stora svårigheter att arbeta i IT-systemet Dexter, som är tänkt att användas i kommunikation med föräldrar.

Bedömningen är att det ges stora möjligheter för föräldrainflytande i verksamheten, men nämnden bör se över anledningarna till missnöjet med Dexter så att systemet kan fungera i enlighet med nämndens målsättning.

9.5. Sammanfattande bedömning

Styrningen av skolan är mångfacetterad. Mål och riktlinjer finns på såväl nationell som kommunal nivå. Bestämmelserna om inflytande ska omvandlas till praktik i vardagliga situationer i klassrum och förskolor. Det kräver en ständigt process av utveckling och utvärdering.

I Eskilstuna finns tydlig styrning med flera mål som utgår från läroplan och kommunens strategiska mål. Det finns också en gedigen plan för uppföljning, med brukarenkät, men även genom insamling av nyckeltal samt analys av varje förskolas och skolas kvalitetsredovisning.

Den sammanfattande bedömningen är att barn och utbildningsnämnden på många sätt och i stor omfattning ger barn, elever och föräldrar möjlighet att vara delaktiga och utöva inflytande i förskola och skola.

Inom ramen för granskningen har vi identifierat ett antal förbättringsområden. Barn- och utbildningsnämnden bör:

- ▶ ytterligare stärka skolornas arbete med elevdemokrati i form av elevråd och elevskyddsombud. Idag är dessa organ varierande livaktiga och kända på olika skolor.
- ▶ säkerställa att alla grundskolor arbetar på ett likvärdigt sätt med skriftliga omdömen.
- ▶ säkerställa att IT-systemet Dexter blir det stöd i verksamheten och i kontakt med föräldrar och elever som det är tänkt att vara.
- ▶ utveckla uppföljningen av flickors och pojkars möjlighet till delaktighet och inflytande samt vidta åtgärder för ökad jämställdhet.
- ▶ vidta åtgärder utifrån redovisade skillnader i betyg mellan flickor och pojkar.

Eskilstuna den 29 november 2010

Anna Eklöf

Bilaga 1 – Organisation förskola och grundskola 2010

Förskoleområde	Enheter	Antal rektorer	Antal barn
1	Fröslundavägen, Tallåsvägen, Tallåsplan, Blålocksvägen, Gustavsborgsvägen, Ekenhillsvägen	3	530
2	Skiftingehus, Salvägen, Kjula, Tegelviken	3	482
3	Sundbyvägen, Årbygatan, Prästängen, Edlingevägen, Norrvallavägen, Flöjtvägen	4	545
4	Rademachergatan, Krongatan, Nyforsgatan 19-21, Källgatan, Tunavallen, Snickarvägen	4	661
5	Skogstorp, Hållsta, Näshulta, Gillberga, Hammargärdet, Årla, Hällberga	4	496
6	Fogdegatan, Lagrådsgatan, Mesta, Gnejsgången, Smaragdgången, (Stenby - ej klar), (Berga -ej klar)	4	415
7	Balsta , Djurgården 1, Djurgården 2, Hattmakaren, Kålkbacksvägen, Nålmakaren, Odlaren, Stenborgsgatan, Strigeln, Syrenen	5	781
Totalt	44 + 2 enheter	27	3910

Grundskoleområde	Enheter	Antal rektorer	Antal elever
1	Stålförsskolan		
2	Gillbergaskolan, Hammargärdets skola, Hållstaskolan, Näshultaskolan, Skogstorpsskolan		
3	Björktorpsskolan, Kjula skola, Lundbyskolan, Hällberga skola, Årla skola		
4	Årbyskolan, Slottsskolan, Slagstaskolan		
5	Tegelviken, Skiftingehus, Årstaskolan, Vallbyskolan		
6	Odlarskolan, Djurgårdsskolan, Skogsängsskolan		
7	Lagersbergsskolan, Mesta skola, Hällby skola, Fröslundaskolan		
Totalt	25		